

V jeseni in zimi
galoše in
snežnji čevlji

„WIMPASSING“

Naš vsakdanji kruh, gibance in drugo

ČUDNI KRUŠNI OBIČAJI NA POHORJU. — KAKO PEČEJO KRUH. — GIBANCE — NARODNA JED. SVETOVNOZNANE PRLEŠKE POGANCE. — PRLEŠKI VEČERI S POGANCI. — MARIBORSKI JEDILNI LISTI. —

Maribor, 26. novembra.

Pohorske žitnice ali »kašte« so letos dobro napolnjene in skrb za vsakdanji kruh ne bo težka. Kruh ima na Pohorju, kakor tudi v Slovenskih goricah posebno veljavo, kar je le malokomu znano.

Zanimivi so nekateri krušni običaji v naših krajih. V Slovenskih goricah kruha z načetim krajem ne obračajo proti vratom, ker lahko — odide, v hišo pa pride lakota. — Ako stopiš v pošteno slovensko hišo, dobiš kmalu kruha, ki se ga ne smeš braniti, ker kruh je — dar božji. Ta navada je razširjena daleč po Slovenskem in priča o znani slovenski gostoljubnosti. Žal je tudi v tem oziru vojna in poveljna mizerija hudo vplivala; dandanes velja ta običaj le za došle prijatelje in znance, napram neznancom je pa previdnost popolnoma umestna, ko je po cestah brezštevilno »potnikov«. — Veliko spoštovanje ima ljudstvo do kruhovih drobtin, ki nikdar ne smejo padati na tla. — »sicer bomo morali toliko let v vicah trpeti, kolikor drobtin je na zemljo padlo«. Zato se morajo drobtine porabiti in poljubiti. Tudi na Pohorju pravijo, da se duše v vicah jočejo in je silen greh, če kdo po drobtinah hodi. Pri-poveduje se, da je nekdo stopil na drobtino kruha iz ošabnosti; drobtina je pa tako zakrivila, da je ta človek oglešil in je ostal gluhi do smrti. Drobtine se morajo vedno spravljati in kuretini dati ali pa sežgati. Prava pohorska gospodinja si vedno razdeli »peko« tako, da hiša ni nikdar brez kruha. Največja sramota je, če v hiši zmanjka kruha.

Kadar se v kmečki hiši peče kruh, je to veliko veselje otrok, katerim je namenjen poseben delež. Gospodinja vstane že ob 2. uri, zakuri veliko krušno peč, zamese kruh, ki že mora biti ob svitu zore pečen. Velikost hlebov je odvisna od peči. Največje hlebe »prodeira« Prlekija, kjer se včasih lahko primerjajo z — mlin-skimi kolesi. Pri Sv. Bolfenku so pri peki kruha sploh čudni običaji, ki jih sicer malokje najdemo. Kadar se peče kruh, ne sme nihče »ljūdskili« (tj. prihiti k hiši, ker tjesto se noče nikakor vzdigniti in

tudi na sredini ne bo kruh pečen. Dokler ni kruh pečen, se ne sme šteti, koliko kolačev ga je, ker se sicer ne speče lepo. Kadar se peče, se vsikdar napravi mali kolaček iz tistega testa, ki se iz korita postrže; pečen kolaček se razlomi na štiri kose in se dene na okno. Štirje kosi pa morajo biti, ker so štirje vetrovi, da tako na vsakega en kos pride, da preveč ne »pušejo«. Otrokom se navadno tudi napravi poseben hlebček, še celo konji dobe svoj poseben košček, »ker so tak težko pridelati pomagali«.

Posebno vlogo igra kruh o božiču in za veliko noč, nič manj slaven ni ob gotovih cerkvenih in domačih praznikih. Čudno je, da marsikje shranijo nekaj od onega kruha, ki ga je mati po vpeljevanju jedla, da bo otrok bolj — skop.

Vzor pozemeljske sreče v Slovenskih goricah so giban'ce, ki so prava narodna jed tudi v Prlekiji. Znanе so tudi kot pogance ali pogače, namazane s sirom in vrhnjem. Pravilno jih znajo speči le Slovenjgoričanke in se po receptu ta močnata jed ne da pripraviti. Prav taka narodna umetnost so hajdinski krapci, kvassenice, petkovicе, presnjača ali jerpica in razni kolači. Na Pohorju posebne narodne močnate jedi razen splošno znanih potic, ni. Najnavadnejša jed je močnik iz koruzne, pšenične ali ajdove moke, seveda tudi žganci, ob posebnih prilikah pa mlinci, ki so znani tudi drugod po Slovenskem.

Prleške pogance so svetovno znane, saj jih najdeš v vsaki večji kuharski knjigi kot »windische Poganzen« in so jih svojčas pekli kot specialitete v Gradcu in na Dunaju. Dandanes bi jih tam menda zaman iskal po jedilnih listih, saj jih niti v Mariboru (razen na Glavnem trgu) ne dobiš v nobenem lokalu.

Prijetno presenečen sem pa bil nekoč v Slovenjgradcu, kjer tamkaj živeči Prleki (okoli 15) prirejajo stalne »prleške večere« s — poganci. To je bilo veselo, prav »prleško« razpoloženje!

Mariborski gurmani se pa zadovolje s tirolskimi cmoki, salcburškimi žličniki, — »Linzer« tortami itd.

Težnje naših špeharjev

(Na naslov mestne občine.)

Ptujskopolje, 25. nov.

Ker vemo, da se »Večernik« kot resnično demokratični list, zavzema za vse ljudske težnje, ki so pravične, se obračamo na Vas, da priobčite naslednje:

Mi »špeharji« smo zgodovinsko privilegirani stan (o tozadevnem dekretu Marije Terezije in drugih zgodovinskih privilegijih bomo poročali v posebnem spisu! Op. poroč.) ter je napačno, če nas kdo istoveti z navadnimi mesarji, ki imajo povsem drug obrtni statut (pravila). Naši vozovi so dali in dajejo ob sobotah Mariboru tipično obeležje. Stali smo do nedavnega na Koroški cesti, od koder so nas demontirali, kakor znano, na — Vojašniški trg.

Nimamo nič proti temu, če smo se z oziroma na visoko razvit promet mesta Maribora morali umakniti s svojimi vozovi s Koroške ceste, ki je itak zelo ozka, ni pa nam in tudi ne občinstvu prav, da so nam odredili Vojašniški trg, ki ni nič kaj pripraven za naše vozove in stojnice.

Računajoč na uvidevnost merodajnih faktorjev, si usojamo predlagati sledeče:

1. Na Vojašniški trg naj se namestijo kmetje s krompirjem, zeljem, čebulo in drugimi deželnimi pridelki.

2. Za nas špeharje pa bi bilo umestno, da se nam dodelijo vsaj dve vrsti na Vodnikovem trgu ob Koroški cesti, preo-

stali vozovi pa bi se naj razmestili po Strossmajerjevem drevoredu, kjer sploh ni nobenega vozovnega prometa ali pa vsaj tolikega ne, kakor na Vojašniškem trgu.

3. Merodajni činitelji naj imajo pred očmi, da tudi mi gledamo na čistost (in higijeno kakor pravite v mestu), zato je ravno Strossmajerjev drevored najprimernejši za špeharske vozove; kajti polti ni pod kostanji ogabnih muh in tudi je meso zaščiten od vročine, pozimi pa je ta ulica za naše stojnice kakor nalašč pripravna.

4. Pred očmi pa imamo tudi dejstvo, da smo na Vojašniškem trgu odrezani od trgovin, medtem ko smo poprej svoje potrebščine kupovali v najbližnjih trgovinah, kjer smo postali dobri odjemalci, sedaj pa moramo na škodo svoje obrti zapuščati stojnice in tavati naokrog.

Pričakujemo, da bodo uvidevni krogi pri mestni občini res uvideli upravičenost naše nedolžne zahteve ter nas dirigirali na Vodnikov trg in v Strossmajerjev drevored; saj bo s to gesto mestne občine koza cela in volk sit, ker se ni treba bati, da bi se naša mesarska konkurenca zaradi tega razburila, četudi bi nas raje videli nekje na Pristanu, če že ne — v Dravil!

Ptujskopoljski špeharji.

Prosveta

Novinarski koncert v Mariboru

Po zgledu drugih krajev naše domovine priredi tudi Mariborski novinarski klub na praznik Narodnega ujedinenja, v četrtek, 1. decembra zvečer v Unionski (Götzovi) dvorani velik koncert, čegar čisti dobiček je namenjen okrepitvi pokojninskega fonda, zopet kamenček k zgradbi starostne preskrbe novinarjev. Pri prireditvi, ki je zamišljena obenem kot dostojna proslava največjega državnega praznika, sodelujejo vsi mariborski pevski zbori. Letošnji koncert se bo vršil v večjem obsegu in bo tudi sporednejši. Povabilu so se odzvali tudi nekateri solisti, kakor operni baritonist gosp. Fran Neralič, ki nastopi s prekrasno Caničevo balado za bariton »Majka« in ki ga spremlja na klavirju gđ. Minka Zacherlova, ter klavirski virtuoz g. profesor Herman Frisch z dvema lastnima skladbama.

Oficijelnemu koncertu sledi družaben večer s plesom, pri katerem nastopi vojaška godba pod osebnim vodstvom g. višjega kapelnika Josipa Čermaka. — Prireditve se bo vršila v veliki dvorani in vseh stranskih prostorih »Uniona«. Preskrbljeno bo, da bodo prostori primer-no topli in zračni. Del postrežbe posetnikov prireditve prevzamejo iz prijaznosti gojenke tukajšnje gospodinske šole »Vesna«.

Za novinarski koncert se opaža že v vseh slojih prebivalstva ne samo v Mariboru, ampak tudi v okolici veliko zanimanje. Prihajajo že naročila za rezerviranje miz pri družabnem večeru. Žal je na razpolago le omejeno število miz, tako da je v interesu slehernega, ki namerava posejiti koncertno akademijo, da se pravočasno prijavi za mizo, ki se mu bo po možnosti rezervirala. Vendar se morejo upoštevati le naročila za popolna omizja, da ne ostanejo omizni sedeži nezasedeni. Ustne, pismene ali telefonske prijave sprejema uredništvo »Marburger Zeitung«.

Začela so se razpošiljati vabila na koncert. Kdor ga po pomoti ne bi prejel, naj tega ne smatra za omalovaževanje, ampak naj oprost, ker so novinarji preobloženi z delom. Vabljen je vsakdo! Vstopnice bodo najkasneje na razpolago v soboto, 26. t. m. v trgovinah gg. Zlate Brišnikove in Josipa Höferja. — Tehnični del koncerta je iz prijaznosti prevzel Koncertni biro »Glasbene Mafice«. V predprodaji in pri večerni blagajni, ki se otvori na dan koncerta ob 19. uri, se dobi tudi tiskano besedilo pesmi, ki se bodo izvajale na koncertu.

Gg. pevovodje poedih nastopajočih zborov se vabijo, da se v nedeljo, 27. t. m. ob 10. dopoldne sestanejo h kratki konferenci v prostorih Glasbene Mafice, da se definitivno sestavi spored koncertnih točk.

Knjice za Miklavža in Božič

Oton Župančič, »Pokoncu izpod korenin«. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena trdovezani večbarvni slikanici s poštnino vred 35 Din. — Pod tem naslovom je izšla za Miklavža pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani krasna slikanica, za katero je priredil slovensko besedilo Oton Župančič. Bujna fantazija povede mlade radovedneže pod rujavo zemljo, kje ždi in spi ob koreninah nešteto žuželk, hroščev, bub in gosenic in kjer tičijo v zemlji koreninice, korenčki in gomolji tisočev bilk in cvetk. Vse čaka klica matere, da jih pozove izpod korenin v življenje. In ko ta klic zadoni, tedaj se prebudijo iz dolgega spanja zaspančki, si popravljajo in krojijo obleke, jih barvajo in konečno vsi veseli, okrašeni z najrazličnejšimi cveticami zlezejo na ozelenelo trato. Vsa priroda jih je na

mah polna. V nji se radujejo toplega solnca, dokler jih v pozni jeseni mrzel veter zopet ne nažene nazaj pod korenine. — Lepše slikanice slovenska mladina za letošnji božič ne bi mogla dobiti. Otroci jo bodo na mah vzljubili in vedno znova in znova prebirali in gledali. Knjiga se dobi tudi v knjigarni Tiskovne zadruge v Mariboru, Aleksandrova cesta števil. 13.

† Domače in tuje živali. Večbarvna slikanica. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena 30 Din. — Nepregledna vrsta živali, izvrstno v večbarvnem tisku reproduciranih, ki daleko nadkriljujejo slične proizvode. Prav toplo priporočamo.

Mariborsko gledališče

REPERTOAR:

Sobota, 26. novembra ob 20. uri »Eva«, ab. C. Kuponi.

Nedelja, 27. novembra ob 15. uri »Čardaška kneginja«. Znižane cene. — Ob 20. uri »Rokovnjači«. Premijera.

Ponedeljek, 28. novembra. Gostovanje v Ptujju. (»Čardaška kneginja«).

Kulturni filmi v Mariboru

Zveza kulturnih društev v Mariboru je s tem šolskim letom pričela predvajati kulturne filme. Pomen takih filmov je velik; vrednost kulturnih filmov za mladino in odrasle so spoznali v vseh kulturnih državah. V večjih državah, kjer je šolstvo in skrb za narodno prosveto mnogo bolj razvita kakor pri nas, imajo vpeljana redna predvajanja kulturnih filmov, v velikih mestih imajo celo šole svoje lastne kinoaparate. Pri nas še nismo tako daleč. Edino v Zagrebu imajo redne kino-predstave za šole. Na določen dan v tednu se od 8. zjutraj do 6. zvečer razvrsti šola za šolo, da prisostvuje filmu, ki se tisti dan predvaja. Z nizko vstopnino se vzdržujejo te prireditve in priskrbe novi filmi. Zagrebška občina je tem prireditvam zelo naklonjena. V Ljubljani predvaja kulturne filme Zveza kultur, društev že drugo leto in so se te prireditve med mladino in odraslimi zelo udomačile.

Zveza kultur, društev v Mariboru se je letos odločila, da bo predvajala kulturne filme. Zveza stoji na stališču, da se je treba danes poslužiti vseh sredstev, ki morejo razširiti človeško obzorje. Ako predavaš v šoli ali pred občinstvom o pokrajinah, narodih, živalstvu, industriji itd., je to zelo važno, zanimivo in poučno. Ali velik korak dalje je storjen na polju narodne prosvete, ako moreš besedo podpreti z živo sliko. Kdor je videl dosedanje kulturne filme Zveze, n. pr. Pragozdovi ob reki Amaonki, Mehlika, Zvezde na nebu in Življenje na avstralskem otočju, ima o teh krajih, o življenju in običajih domačinov in o zgodovinskem razvoju posameznih zemelj in vsemirja popolnoma drug pojem, kakor ga ima človek, ki čita mrtvo knjigo. Brez dvoma je, da so ti filmi za vsakogar, zlasti pa za mladino, ki še posebej šolo, velike važnosti.

Vstopnina za vzdrževanje teh prireditvev je tako nizka, da jo zmore vsak. Da je temu tako, je najlepši dokaz dober obisk pri dosedanjih kulturnih filmih. Z veseljem je treba povdariti, da so se kulturni filmi v Mariboru udomačili in bodo v zimskem času najboljše in najpriljubljenejše in najcenejše razvedrilo za mladino in odrasle.

Ako bo obisk lep, bo Zveza lahko nudila vedno lepše in dražje filme; pozabila pa ne bo tudi mladine, ki v največjem številu poseča te predstave. Spomnila se je Zveza mladine že sedaj za Miklavža. Obdarovala bo 20 otrok z zimskimi oblekami. In tudi v bodoče se je bo spomnila, ali v naprej noče obljubovati, kako in s čim